

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI WALIM WRAZ Z
TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ
STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH**

2. Czas powstania

XIV, XIX w.

3. Miejscowość

WALIM

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **WAŁBRZYSKI**

gmina: **WALIM**

6. Współrzędne geograficzne

50° 43' 13.524" N 16° 28' 21.565" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Waltheri Villa, Waltersdorf, Walterspach Wüstewaltersdorf, Łokietek

HISTORIA: Walim został założony prawdopodobnie ok. 1220 r. a pierwsza wzmianka o nim pochodzi z 1305 r. W początkach swojego istnienia osada należała do księstwa świdnickiego, jednak wraz ze śmiercią księcia Bolka II przeszła pod koronę czeską. Wieś zniszczona poważnie w czasie wojen husyckich, odbudowana w latach 1530-48. Przez kolejne lata kilkakrotnie zmieniała właścicieli – m. in. Haugwitz, Beyer, Peterswaldau, von Zedlitz. Wyniku wojny trzydziestoletniej oraz klęsk żywiołowych wieś wyludniła się. W XVII i XVIII w. w wyniku rozwoju tkacka w regionie, wieś stała się ośrodkiem produkcji oraz handlu płótnem. W 1736 roku wybudowano murowany dwór, który zastąpił wcześniejszą drewnianą siedzibę. W 1743 r. W. zamieszkiwało 143 tkaczy i 24 rolników. W XVIII w. wokół osady powstają kolonie Siedlików (1737r.), Domachów (1752r.), Miroszów (1777r.). W 1808 roku von Zedlitzowie sprzedali W. i od 1841 r. ponownie wieś przeszła przez ręce kilku właścicieli. W połowie XIX w. powstawały kolejne fabryki związane z włókiennictwem dzięki czemu Walim był jedną z największych osad w okolicy - w 1903 roku fabryki tekstylne Websky, Hartmann i Wiesen zatrudniały 1100 osób. Kolejny etap rozwoju nastąpił wraz z doprowadzeniem do wsi linii kolejowej – był to impuls nie tylko do dalszego rozwoju gospodarstwa, ale również ruchu turystycznego. W okresie II W. był częścią kompleksu Riese, utworzonego dla Organizacji Todt, w wyniku czego prowadzono na dużą skalę prace górnicze i budowlane. Po zmiianach ludnościowych w 1945 r. W. nadal pozostał ważnym ośrodkiem tkactwa – w okresie PRL produkowano tutaj 12,5 mln mb tkanin. Regres miejscowości nastąpił w latach 90. XX w. kiedy to upadły Zakłady Przemysłu Lniarskiego, a większość zabudowy przemysłowej popadła w ruinę i została zniszczona. Walim, będący największą miejscowością w okolicy, jest osadą o cechach wsi wielodrożnicowej – zabudowa mieszkalna i gospodarcza oraz budynku przemysłowe pochodzą przede wszystkim z okresu dynamicznego rozwoju w XIX w. Zachowanych jest również kilka starszych obiektów: kościół św. Barbary i kościół św. Jadwigi oraz kilka domów szachulcowych z okresu tkactwa chatupniczego.

Stanowiska archeologiczne: AZP 2/87-23 (śląd osadnictwa; p. średniowiecze); AZP 3/87-23 (śląd osadnictwa; p. średniowiecze)

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

7 sierpnia 2023 r.

Adamina Modrzejewska

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	WALIM	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	WALIM	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI WALIM WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNACZNA ILOŚĆ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	WAŁBRZYSKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- zatrącenie historycznie ukształtowanego układu ruralistycznego wsi
- przebudowa i niezgodne z doktryną konserwatorską prace remontowe historycznej zabytkowej zabudowy mieszkalnej, gospodarczej i przemysłowej

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- rozbudowa wsi z poszanowaniem historycznego ukształtowanego układu ruralistycznego
- zachowanie dominanty jaką są kościoły parafialny pw. św. Barbary i św. Jadwigi
- rewitalizacja zachowanej architektury przemysłowej
- budowa nowych obiektów z zastosowaniem materiałów występujących w budownictwie lokalnym oraz z zachowaniem cech charakterystycznych dla architektury Sudetów
- prace remontowe i modernizacyjne przy historycznej zabudowie mieszkalnej, gospodarczej i przemysłowej należy prowadzić z zachowaniem i poszanowaniem oryginalnej substancji zabytkowej
- zachowanie i konserwacja małej architektury sakralnej
- prace przy obiektach zabytkowych należy prowadzić w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi
- prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Bartsch H., *Unvergessene Waldenburger Heimat*, Norden 1969
Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen Schlesien, Berlin 2005.
Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 10: Góry Wałbrzyskie, Pogórze Wałbrzyskie, Pogórze Bolkowski, Wrocław 2005.
Wezzerka H., *Handbuch der historischen Stätten*, Stuttgart 1977

Kartografia

Messtischblatt Wüstegiersdorf (in Niederschles.) 5364 [alt. 3133], ok. 1934 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

7 sierpnia 2023 r.
Adamina
Modrzejewska

